

fot. Dach Reed

dom będzie „oddychał”

Zapewne obawa przez łatwopalnością w pewnym momencie spowodowała zdecydowane odejście od naturalnych pokryć dachowych ku nowoczesnym, odpornym na ogień materiałom. Dawniej strzechę słomianą zabezpieczano przed ogniem zatapiając wiązki słomy w dołach wypełnionych gliną rozpuszczoną w wodzie. Słoma nasiąkała tą „mikszturą” i po wyschnięciu była już trudno zapalna. W przypadku gontów lub wiórów taka metoda nie jest skuteczna, gdyż deszcze bez trudu spłukują ochronną warstwę. Natomiast znakomitą barierą ogniową są dziś włókna celulozy ułożone jako warstwa izolacji termicznej. W razie zapalenia się dachu ogień nie rozprzestrzenia się wówczas do wewnątrz, a w przypadku pożaru wnętrza poddasza zablokowany zostanie dostęp ognia w kierunku palnego pokrycia.

Naturalne pokrycia dachowe nadają każdemu domowi nie tylko swojski wygląd, ale zapewniają również wewnątrz wspólny mikroklimat, którego podstawą jest zdolność „oddychania” takiego budynku.

DREWNIANE MOŻLIWOŚCI

Nie należy spodziewać się pokrycia z desek. Na dachy używa się bowiem gontów i wiórów.

Gonty to drewniane deseczki – najczęściej szerokości 10 cm i do 60 cm długości – które uzyskuje się najczęściej z drewna modrzewiowego, sosnowego, świerkowego lub jodłowego, ale również z drewna osiki, dębu i cedru. Gont jest kształtowany w charakterystyczny sposób, w postaci klina z wpustem wzdłuż dłuższej krawędzi. Łączy się go z następnym poprzez wsunięcie jednej deseczki w drugą. Dachy pokryte gontami są charakterystyczne dla Podhala. Największy w Europie dach kryty gontem ma Dom Turysty w Zakopanem – 6000 m².

Gonty mogą być: łupane (inaczej: szczypane, gwarowo: scypane) lub cięte.

Łupane są strugane ręcznie, poprzez ociosywanie siekierą kłoca drewna. Kłoc rozpada się wzdłuż naturalnych włókien, co nadaje deseczkom lekko falistą powierzchnię. Zachowanie naturalnej struktury drewna czyni z gontu łupanego materiał niezwykle odporny na warunki

Jeszcze do niedawna dachy kryte gontami czy strzechą uchodziły za symbol ubóstwa. Dzisiaj naturalne materiały to szczyt elegancji i modny powrót do tradycyjnych rozwiązań.

A eksperci od tworzenia standardów tzw. sztuki budowlanej sprawili, że są one dodatkowo trwałe, chociaż wymagają szczególnych środków bezpieczeństwa.

■ Karol Gawron

atmosferyczne. Ręczna produkcja takich gontów wpływa jednak na ich wysoką cenę. **Cięte** gonty tną się piłą, charakteryzują się więc gładką powierzchnią deszczulek.

Ułożenie pokrycia z gontów jest niezwykle trudne i wymaga nie tyle doświadczenia dekarzkiego, co ciesielskiego – w trudnych miejscach dachu, np. w tzw. koszach, poszczególne gonty mogą wymagać indywidualnego dociosania siekierą. Deseczki przybijają się gwoździami lub łączą na pióro-wpust. To drugie łączenie zapewnia większą szczelność pokrycia.

Gonty nadają się do krycia dachów prostych, jak też i o bardzo skomplikowanych kształtach, spadzistych, o kącie nachylenia połaci 30-50°, ale równie dobrze będą trzymały się na powierzchniach prawie pionowych do 90°. Zaleca się, żeby dachy o kącie nachylenia do 70° były kryte trójwarstwowo, co oznacza, że w każdym miejscu dachu leżą trzy warstwy gontów jedna na drugiej. Tam, gdzie jest bardziej stromo wystarczy krycie podwójne.

Drewno używane do wyrobu gontów musi być dobrej jakości i wyselekcjonowane bez sęków. Jednak nawet najwyższej jakości materiał musi zostać poddany im-

pregnacji środkami zabezpieczającymi przed grzybami. Gonty można zabezpieczać już po ułożeniu, malując je wałkiem lub pędzlem, lub przed ułożeniem – metodą zanurzania w preparatach ochronnych. Bejcowanie zapewnia z kolei trwałość koloru. Warto pamiętać, że dachu z gontu nie trzeba szpeci blaszanymi elementami wykończeniowymi, gdyż z drewna wykonuje się również obróbki dekarские oraz rynny.

Wióry na dach w niczym nie przypominają tych popularnych, powstających w stolarni. To są również deseczki, bardzo cienkie (do 5 mm grubości), mające 30-40 cm długości i 8-10 cm szerokości. Najlepiej, gdy struga się je z drewna osikowego, bo nie chłonie ono szybko wody i specyficznym zapachem odstrasza szkodniki, ale mogą też być z drewna świerkowego i sosnowego. Przy ich produkcji również zachowuje się zasadę cięcia wzdłuż włókien, dzięki czemu materiał jest bardziej odporny na pęknięcie. Ponieważ z deszczulek nie sterczą zadry, więc pokrycie 2 jest też bardziej odporne na ogień.

Dopuszczalne zalecane nachylenie dachu dla pokrycia z wiórow to 45° i nie powinno być mniejsze niż 20°. Wióry są lekkie (20 kg/m²) i chociaż wymagają układania wielu warstw (nawet do 10!), pokrycie może być zastosowane na lekkiej konstrukcji dachu.

Przed ułożeniem deszczulek deskowanie musi zostać zabezpieczone przed szkodnikami i grzybami lub pokryte papą, bądź FWK (folią wstępnego krycia). Wilgotne wióry przybijają się do deskowania lub łat gwoździami. I tych gwoździ będzie potrzebnych bardzo dużo – zazwyczaj na m² od 200-300 sztuk! A dlaczego wilgotne? Bo wtedy są elastyczniejsze, co ułatwia ich układanie i przybijanie. Deseczki układają się na 2-cm zakład. Poszczególne rzędy pokrycia może być nawet 10, ale i tak trzeba pamiętać o naprzemienności tych rzędów – jeśli pierwszy rząd skierowany jest w lewo, to kolejny musi być w prawo, potem znowu w lewo itd.

Przez pierwszy rok eksploatacji dach z wiórow nabiera samoczynnej odporności, przybiera charakterystyczny szarawy odcień i „układa się”. Dopiero po roku takie pokrycie można zabezpieczyć środkiem ogniochronnym, a po kolejnym roku zaimpregnować preparatami chroniącymi przed grzybami i owadami lub zabezpieczyć „dla koloru”.

Dach z wiórow wymaga szczególnej pielęgnacji, w której najważniejsze jest usuwanie zalegających tam liści i innych szczątków roślinnych, w których mogłyby zagnieździć się drobnoustroje. Można go też specjalistycznie czyścić parą wodną, wytwarzaną przez specjalne agregaty. Co do mchu, to opinie są podzielone – jedni są za usuwaniem, drudzy twierdzą, że to dodatkowa ochrona.

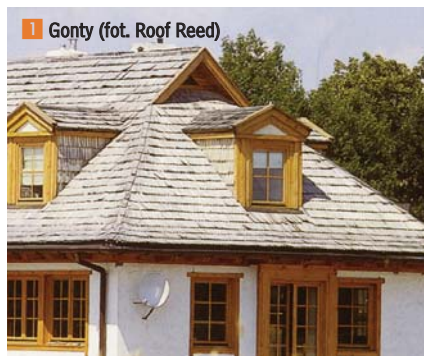
SKAŁA NAD GŁOWĄ?

Może niedosłownie, ale **łupek** to przecież nic innego, jak rozwarstwiona skała osadowa. Bloki łupka wydobywa się z pokładów znajdujących się około 250 m pod powierzchnią ziemi. Po pozytywnych testach (m.in. na mrozoodporność – tylko ok. 12% wydobytych bloków wykazuje odpowiednie parametry) w ruch idą piły diamentowe, które tną blok na płyty grubości ok. 5 mm. Łupek sprzedaje się na wagę. Jako materiał dekarський płytki przycina się równo według szablonu (np. łuska, prostokąt czy karo) lub docina na miejscu na potrzebny rozmiar i kształt. Ta ostatnia metoda nazywa się układaniem na dziko i wymaga niezwyklej wprawy oraz fachowej wiedzy o tym materiale. Płytki łupkowe najczęściej mają wymiary 20x25 cm lub 40x60 cm.

Łupkowe dachy mogą mieć niepowtarzalne kolory 3 – zależą od zabarwienia złoża – grafitowy, zielony a nawet purpurowy. Łupki są uznawane za jedne z najtrwalszych pokryć dachowych, wykazujących dużą odporność na warunki atmosferyczne, niskie temperatury oraz ogień. Te cechy przemawiałyby na ich korzyść, gdyby nie ciężar pokrycia, które wymaga wzmocnionej konstrukcji dachu. Do krycia łupkiem najlepiej nadają się dachy o kącie nachylenia połąci minimum 30°. Krycie łupkiem polega na przybijaniu płytek do łat lub deskowania pokrytego papą. Płytki łupkowe układają się rzędami – mijankowo lub w karo. Dach z łupka może przetrwać w znakomitym stanie 250-300 lat, a więc prawie tyle samo, co dach z miedzi.

ŻYCIE POD STRZECHĄ

Dom pokryty strzechą może być śmiało wizytówką zamożności mieszkańców – jest to bowiem jeden z najdroższych materiałów dekarських. Na strzechy wykorzystuje się dzisiaj w zasadzie wyłącznie trzcinę wodną 4. Może to być również słoma, ale w praktyce wykazuje ona zbyt duże modyfikacje genetyczne, które osłabiają łodygę

Uwaga

● Działka przeznaczona na dom kryty strzechą musi być odpowiednio duża, by spełniała wymogi bezpieczeństwa pożarowego określone przepisami. Sytuując budynek należy bowiem zachować odległość 16 m od sąsiadujących zabudowań (normalnie jest to 12 m). Budynek musi również zostać wyposażony w instalację odgromową.

i dyskwalifikują ją jako materiał budowlany. Dobra strzecha musi bowiem mieć nie tylko piękny wygląd (równe wiązki), ale również być wodoszczelna i zapewniać odpowiednią izolację cieplną.

Strzecha nie będzie pasowała do każdego domu. Wiadomo, że te o nowoczesnej architekturze wymagają odpowiedniego wykończenia dachu. Jednak stare domy z wyrazną formą, bądź stylizowane na „wiejskie chałupy” (patrz zdjęcie tytułowe) lub dworki, bardzo zyskują, gdy dach pokryty zostanie tradycyjnym dla nich materiałem.

Kolejnym ograniczeniem dla strzechy może być jej ciężar. Na dachu wygląda lekko, a należy do najcięższych pokryć dachowych – 1m² może ważyć nawet około 75 kg.

Strzecha nadaje się na dachy dwu- i czterospadaowe, łatwo nią również pokryć wszelkie zaokrąglone powierzchnie np. przy lukarnie czy wolim oku.

Trzcinę układa się na deskowaniu lub ruszcie drewnianym **5**. Układanie zaczyna się od dołu, czyli od okapu, aż kolejne rzędy dojdą do kalenicy, której obłożenie wymaga niezwykle fachowości i znanstwa zagadnienia. Do wykończenia i uformowania kalenicy mogą być potrzebne m.in. wiązki wrzосу, mech, płyty darni lub kształtki ceramiczne. Natomiast wiązki trzciny w rzędach dociska się do podłoża drutem i mocuje wkrętami. Trzciniowy dach nie wymaga instalowania rynien, jednak trzeba wyko-

pokrycia nietypowe

5 Układanie trzciny i mocowanie wiązek (fot. Dach Reed)

nać wówczas okapy daleko wystające poza obrys budynku.

Na dachu ze strzechy komin musi zostać usytuowany na szczycie kalenicy i powinien ponad nią „wystawać” minimum 60 cm. Komin łączy się z dachem miedzianymi elementami i dopiero na tak wykonanej obróbce układa się wiązki trzciny. Komin jest dobrym pretekstem, by poruszyć temat bezpieczeństwa pożarowego mieszkańców domu pod strzechą. Dach z trzciny (czy z tradycyjnej słomy) z definicji wręcz kojarzy się z łatwopalnością. Ale wcale nie musi tak być. Są dziś dostępne środki do impregnacji takich dachów, które powodują, że pokrycie staje się niemal niepalne. Takie preparaty należy stosować co trzy lata. Impregnacja działa nie tylko ogniochronnie, ale zabezpiecza również

trzcinę przed rozwojem m.in. grzybów, pleśni oraz mchów, zapobiega płowieniu strzechy.

Trwałość dobrze ułożonego dachu ocenia się na 50-80 lat. Jego wykonanie wymaga fachowości, a zatem najlepiej powierzyć to wyspecjalizowanej firmie, która zagwarantuje nie tylko jakość użytego materiału oraz wykonawstwa, ale również specyficzny artyzm, bardzo pożądany przy komponowaniu takiego dachu.

Strzechę powinno układać się na połaciach nachylnych minimum pod kątem 45°, ale najlepiej prezentuje się na jeszcze bardziej spadzistych (ok. 50°). Duże płaszczyzny pokryte strzechą nie wyglądają dobrze, dlatego dobrze zaprojektować pod trzcinę dach o wielu płaszczyznach.

INFO RYNEK

Nietypowe pokrycia dachowe

gonty drewniane (łupane)

jadła, świerk:

130-150 zł/m² (podwójne krycie)

150-185 zł/m² (potrójne krycie)

ok. 250 zł/m² (łączenie metodą pióro-wpust)

modrzew:

140-160 zł/m² (podwójne krycie)

ok. 200 zł/m² (potrójne krycie)

ok. 275 zł/m² (łączenie metodą pióro-wpust)

dąb:

ok. 185 zł/m² (podwójne krycie)

ok. 230 zł/m² (potrójne krycie)

cedr czerwony (kanadyjski):

ok. 250 zł/m² (podwójne krycie)

ok. 320 zł/m² (potrójne krycie)

cedr biały:

ok. 270 zł/m² (podwójne krycie)

osika:

ok. 160 zł/m² (podwójne krycie)

ok. 200 zł/m² (potrójne krycie)

(na gonty osikowe producenci nie udzielają gwarancji)

Uwaga! W praktyce gonty cięte nie są polecane na pokrycia dachowe ze względu na krótszą żywotność.

Wszystkie ceny obejmują impregnację.

Niektórzy producenci pokrycia podają cenę wraz z olatowaniem.

strzecha

z trzciny: 185-260 zł/m² (z impregnacją)

Cena obejmuje średni koszt z wykończeniem kalenicy wrzosem, słomą, trzcina lub tzw. wilkami (kołkami dębowymi). Takie wykończenie grzbietu dachu w przeliczeniu na metr bieżący wynosi ok. 180 zł/m.b., co jest tańsze w porównaniu z miedzią (ok. 250 zł/m.b.)

lub gąsiorami ceramicznymi (ok. 260 zł/m.b.)

parapet: z wrzосу: ok. 250 zł/m.b.;

z słomy, trzciny: ok. 170 zł/m.b.

obróbka lukarny o promieniu 1 m:

ok. 750 zł

ochrona przeciwpożarowa (specjalne płótno rozścielone na olatowaniu) ok. 30 zł/m²

łupek naturalny

od ok. 160 zł/m² (grafitowy)

od ok. 185 zł/m² (bordowy, zielony)

wióry osikowe

ok. 50 zł/m² (bez impregnacji)

Do porównania średnich cen za m² przyjęliśmy najprostszy rodzaj dachu dwuspadowego o powierzchni 120 m². Koszt pokrycia znacznie wzrasta wraz ze skomplikowaniem połaci dachowych.

Firmy:

PRIMEX

041 317 76 42

Gonty drewniane

www.gonty.com.pl

ROOF-REED

063 268 25 49

www.roofreed.webpark.pl

STACHGONT

018 285 29 12

www.gonty.iap.pl

ŚWIERK

041 331 23 50

www.swierk.net

Strzecha

DACH REED

091 317 60 94

www.trzcina.com.pl

EKODACHREED STRZECHA

052 398 30 82

www.strzecha.com.pl

EUROGARDEN

033 810 01 17

www.eurogarden.pl

GRUPA IRBIŚ STRZECARSTWO TRZCINOWE

071 387 20 71

www.irbis.home.pl

LML EKODACH

022 610 37 99

www.lml.pl

łupek naturalny

KLIŚ

033 845 27 80

www.rustico.pl

RATHSCHECK

058 303 17 50

www.rathsccheck.pl

Wióry osikowe

DACHY EKOLOGICZNE

087 563 70 83

www.suwalki.com/dachy

POKRYCIA WIÓREM OSIKOWYM

087 563 02 98

www.dachy.suw.info

— ceny brutto z robocizną —